

“സലഫി മന്ദിരജ്ഞ് - പരിത്രണത്തിലൂടെ”

ബോധവാദം ലൈഖൻസിൽ മറുപടി

അബു ഹം റാഷിദ് വലീലുഫറഹ്‌മാൻ

ബോധവാദം ക്ഷേമാസിക (മാർച്ച്-ഏപ്രിൽ 2009) എഴുതിയത് കാണുക:

ബോധവാദം (علم الكلام) തേംഡ് അദ്ദേഹം സരീകരിച്ച നയം വിശകലനം ചെയ്യുന്നത് ഇവിടെ പ്രസം കത്തമാണെന്നു തൊന്തുന്നു. തന്റെ ആദ്ധ്യ കാലത്ത് ദൈവശാസ്ത്ര പരിച്ച് സലഫുകൾക്കെന്നുമാണെന്നും, അതിൽ പങ്കടക്കുന്നത് ബിൽജിത്താണെന്നും ഇമാം അഹമ്മദ് (r) ഫത്തവ് നൽകുകയുണ്ടായി. തത്ത്വശാസ്ത്രത്തിൽ തർക്കങ്ങൾ ഇൽ പങ്കടക്കുന്നതിനെ നിരുത്സാഹപ്പെടുത്തിക്കൊം ശുഭാജ്ഞ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ധാരാളം ഉദ്ധരണികൾ കാണാം വുന്നതാണ്. മുഹമ്മദ് അബുസഹബ്: ഈ സംബന്ധിച്ച രേഖപ്പെടുത്തുന്നു:

وَبِرُوِيْ أَنَّهُ قَالَ: مِنْ زَعْمٍ أَنَّ الْقُرْآنَ مُخْلُوقٌ فَهُوَ جَنْهِيٌّ وَمِنْ زَعْمٍ أَنَّهُ
غَيْرُ مُخْلُوقٍ فَهُوَ مُبْتَدِعٌ

‘بُوർജുൻ സൃഷ്ടിയാണെന്ന് ആരൈക്കില്ലോ പാഠി
ക്കുകയാണെങ്കിൽ അവൻ ഇഹംമിയാണ്. ഈനി ആരൈ
കില്ലോ അത് സൃഷ്ടിയല്ലെന്ന് പറയുകയാണെങ്കിൽ
അവൻ മുഖ്യത്തിൽ ആണ്’.

മറ്റാരിക്കൽ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞത് ഇപ്പകാരമാണ്:

عَنْ عَبْدِ الْقَدْرِسِ بْنِ مَالِكِ الْعَطَّارِ، سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبِيلَ يَقُولُ:
أَصْوَلُ السَّنَّةِ عِنْدَنَا، التَّمِسَّكُ بِمَا كَانَ عَلَيْهِ الصَّحَابَةُ، وَتَرْكُ
الْبَدْعِ وَتَرْكُ الْخُصُومَاتِ، وَالجَلُوسُ مَعَ أَصْحَابِ الْأَهْوَاءِ وَتَرْكُ الْمَرَءِ
وَالْجَنَدِ، وَلَيْسُ فِي السَّنَّةِ قِيَاسٌ وَلَا يَضْرُبُ لَهَا الْأَمْثَالُ، وَلَا تَدْرِكُ
بِالْعُقُولِ (ابن حنبل ص: ۸۶/۸۷).

‘അബുരജുൻ ബുദ്ധുന്ന് ബന്ധു മാലികിൽ അതാർ പറ
യുന്നു: ഇമാം അഹമ്മദ് ബന്ധു ഹാസ്തി പറയുന്നത് നാം
കേട്ടു: ‘സ്വഹാബികൾ ഏതിലായിരുന്നുവോ അതിനെ
മുറുകെ പിടിക്കല്ലോ ബിൽജിത്തുകൾ ഒഴിവാക്കല്ലോ വിവാ
ദാനാൾക്കെവെടിയല്ലോ തന്നിഷ്ടക്കാരോട് സഹവസി
കാതിരിക്കല്ലോ തർക്കവിതർക്കങ്ങൾ ഉപേക്ഷിക്കല്ലോമാണ്
നമ്മുടെ പകൽ സൃഷ്ടത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനം. സുന്ന
ത്തിൽ അനുമാനങ്ങളില്ല, ഉപമകളുമില്ല. ബുദ്ധിക്കാണ്ഡത്
മനസ്സിലാക്കാനും കഴിയില്ല’.

ഇമാം അഹ്‌മദിനെ(ﷺ) കുറിച്ചും ഇൽമുൽക്ക കലാമിനെ കുറിച്ചും എനം അറിയാതെ ഒരാളെ സംഖ്യാപിച്ചിട്ടെന്നൊളം ഈ (ബോധനം) എഴുതിയത് മുഴുവൻ സത്യമാണെന്ന് അവൻ യർക്കും.

എന്താണ് ഇൽമുൽക്ക കലാം?

സൗഹ്യാധ അറിവ് ഭന്ദാൾ സംഖ്യാപണങ്ങളിലും തർക്കങ്ങളിലും അതും കലാമാണ് ഇൽമുൽക്ക കലാമിന്റെ രീതിശാസ്ത്രം. അതിൽ മുഴുകിയവർക്ക് മുതകളിമുകൾ എന്ന് പറയും.

അല്ലാഹുവിൻറെ സുഖത്തുകളും (വിഭാഗങ്ങളാണ്) അഹ്‌ബതുകളുമായി (പ്രവർത്തനങ്ങൾ) ബന്ധപ്പെട്ട വിഷയങ്ങളിലാണ് ഇവരുടെ പല സംഖ്യാപണങ്ങളും. അതു കൊണ്ടു തന്നെ, ഈ സംഖ്യാപണങ്ങളിൽ നിന്നും ഉരുത്തിരിഞ്ഞു വരുന്ന അതും കലാം അല്ലാഹുവിൻറെ സുഖത്തുകളിലും അഹ്‌ബതുകളിലും മനസ്സിലാക്കുന്നതിന് ഇവർ മാനദണ്ഡങ്ങളാണ്.

എന്നാൽ, അഹ്‌ലുസ്സുന്നതിന്റെ പണ്ഡിതൻമാരാകടക്ക, അല്ലാഹുവിൻറെ സുഖത്തുകളിലും അഹ്‌ബതുകളിലും മനസ്സിലാക്കുന്നത് കുർആനിലെയും ഹജിപ്പിലെയും തെളിവുകളുപയോഗിച്ചു കൊണ്ടാണ്.

അഹ്‌ലുസ്സുന്നതിന്റെ ഇമാമുകളിൽപ്പെട്ട (ഇമാം അബൂ ഹനീഫ(ﷺ), ഇമാം മാലിക്(ﷺ), ഇമാം ശാഫിയ്യ(ﷺ) പോലെയുള്ള) മദ്ദത്തോരു ഇമാമിനെയും പോലെ ഇമാം അഹ്‌മദും(ﷺ) മുതകളിമുകളെ വിമർശിക്കുകയും ഇൽമുൽക്ക കലാമിൽ മുഴുകുന്നതിനെ തൊട്ട് ഇനങ്ങൾക്ക് താക്കിൽ നൽകുകയും ചെയ്തിരുന്നു. മുകളിലെ ഉദ്ദരണിയിലുള്ള നീല മഞ്ചി കൊണ്ട് അടിവരയിട്ട് ഭാഗം അതാണ് സൃച്ചിപ്പിക്കുന്നത്.

1. ഇൽമുൽക്ക കലാമി'ഭന്ദാട്ടുള്ള അഹ്‌ലുസ്സുന്നതിന്റെ നിലപാട്

ഈ ചുവപ്പ് അടിവരയിട്ട് ഭാഗം ശ്രദ്ധിക്കുക:

¹ ഇൽമുൽക്ക കലാമിന് അങ്ങനെ പോര് വരാൻ മുന്ന് കാരണങ്ങളാണുള്ളത്:(1)അതിലുള്ളത് ഭൂതിഭാഗവും വ്യഞ്ജനത്തായ സാസാരങ്ങളാണ്. അമ്ഭാ, കൂർജ്ജനിൽ നിന്നും സൃഷ്ടിയിൽ നിന്നും മുഴുവൻ അഭിഭൂതിക്കുന്നതിൽ വിവരിക്കുന്നതാണ്. (2) അതിൽപ്പെട്ടവർ പ്രാബല്യകൾ(സ) നിഷ്പിശമാക്കിയ കാര്യങ്ങളിലാണ് മുഴുകിയത്. ഉദാഹരണത്തിന്, ക്രാറിനെ കുറിച്ച് തർക്കിക്കുന്നത് പോലെയുള്ള കാര്യങ്ങൾ. (3) സൃഷ്ടാവികൾ മാനും പാലിച്ച് വിഷയങ്ങൾ അവർ ചർച്ചക്ക് വിശയമാക്കി.

احرعلم الكلام على اهل السنة والجماعة و موقف اهل السنة والجماعة و كبار المتكلمين منه

കത്തമാണെന്നു തോന്നുന്നു. തന്റെ ആദ്യ കാലത്ത് ഒരുവൻ ശാസ്ത്ര ചർച്ച സലഹൂകൾക്കുമാണെന്നും, അതിൽ പങ്കെടുക്കുന്നത് ബിംഗംതാണെന്നും ഇമാം അഫ്മർ(۱) ഫത്വ നൽകുകയുണ്ടായി. തത്ത്വശാസ്ത്ര തർക്കങ്ങൾ

ഇൽമുൽ കലാമില്ലെങ്കിൽ ചർച്ച സലഹൂകൾക്കുമാണെന്നും അതിൽ പങ്കെടുക്കുന്നത് ബിംഗംതാണെന്നുമുള്ള അഭിപ്രായം ഇമാം അഫ്മർ(۱) ആദ്യ കാലത്ത് വെച്ചു പുലർത്തിയിരുന്നവെന്നും, ഏന്നാൽ പിന്നീട് അഭ്യേഷണ ആ അഭിപ്രായത്തിനെതിരായി ഫത്വ നൽകിയിരുന്നവെന്നമാണ് ഇത് വായിച്ചാൽ ഒരാൾക്ക് തോന്നുക.

യദാർമ്മത്തിൽ ഇമാം അഫ്മർ(۱) ഏറിക്കല്ലും ഇം റിതിയില്ലെങ്കിൽ പ്രായങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അഭ്യേഷണത്തിന്റെ ആദ്യത്തെ അഭിപ്രായം തന്നെയായിരുന്നു അവസാനത്തെ അഭിപ്രായവും. അതു കൊണ്ട് തന്നെയാണ് ബോധവന്നതിന് അത് പ്രോക്ഷണമായി സമാനമായി കണക്കാക്കി വന്നത്:

۱) ഫത്വ നൽകുകയുണ്ടായി. തത്ത്വശാസ്ത്ര തർക്കങ്ങൾ ഇൽ പങ്കെടുക്കുന്നതിനെ നിരുത്സാഹപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടുള്ള അഭ്യേഷണത്തിന്റെ ധാരാളം ഉദ്ദരണികൾ കാണാവുന്നതാണ്. മുഹമ്മദ് അഖ്യസഹർദ്ദി: ഇതു സംബന്ധിച്ച്

അതായത്, ഇൽമുൽ കലാമിനെ നിരുത്സാഹപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട് ഇമാം അഫ്മർ(۱) നിന്നുള്ള ധാരാളം ഉദ്ദരണികളുണ്ടെന്ന് ബോധവന്നതിന് എഴുതേണ്ടി വന്നു.

ഇമാം അഫ്മർ(۱) മാത്രമല്ല, അഭ്യേഷണത്തിന് മുമ്പ് വന്ന ഇമാമുകൾ മുഴുവൻ ഇൽമുൽ കലാമിനെ നിരുത്സാഹപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. കൂടുതൽ വിശദമായ ചർച്ചകൾ താഴെ കാണുന്ന ലിക്ക് പരിശോധിക്കുക:

http://www.salafivoice.com/classroom/Nalu_Imaamukaludeyum_Aqeedah_Vachanashastram.pdf

2. കൃതാന്തൻ സൃഷ്ടിവാദം

<u>വുന്നതാണ്. മുഹമ്മദ് അഖ്യസഹർദ്ദി: ഇതു സംബന്ധിച്ച് രേഖപ്പെടുത്തുന്നു:</u> <u>وَبِرُوِيْ أَنَّهُ قَالَ: مِنْ زَعْمِ أَنَّ الْقَرْآنَ مُخْلُوقٌ فَهُوَ جَهَنَّمِيٌّ وَمِنْ زَعْمِ أَنَّهُ غَيْرُ مُخْلُوقٌ فَهُوَ مُبِينٌ</u> <u>‘വുന്നതാൻ സൃഷ്ടിയാണെന്ന് ആരെങ്കിലും വാൻ കുകയാണെങ്കിൽ അവൻ ജവർമ്മിയാണ്. ഇന്നി ആരെങ്കിലും അത് സൃഷ്ടിയല്ലെന്ന് പറയുകയാണെങ്കിൽ അവൻ മുഖ്യത്വിൽ ആണ്’.</u>
--

മുഹമ്മദ് അബ്ദുസ്സഹ്‌ററുടെ ഈ ഉദ്ദരണി ഭോധനം എക്കുത്തുഡിക്കാനുള്ള പ്രചാരനമെന്നതാണ്? ഇവിടെ അതിന് യാതൊരു പ്രസക്തിയുമില്ല. ഇനി, ജൂനങ്ങളിൽ വസ്വാസുണ്ടാക്കുന്നതിന് വേണ്ടിയാണോ ഈ?

ഈമാം അഹംമദിൻ(ﷺ) ഈ വാക്കുകൾ ലേവകന് മനസ്സിലായിട്ടില്ലെന്ന് തോന്നുന്നു.

മാനൃവായനക്കാരുടെ അറിവിലേക്കായി ഞാൻ പറയുടെ: ഈമാം അഹംമദ് ഈ പറഞ്ഞു എന്നുള്ളത് സത്യമാണ്. എന്നാൽ, എത്ര സാഹചര്യത്തിലാണ് അദ്ദേഹം അത് പറഞ്ഞത് എന്ന കൂടി പരിശോധിക്കപ്പെടണ്ടതുണ്ട്. ശൈലേ അബ്ദുൽ ക്രാറ്റ് അൽ ജൂനേനാഡി² (حفظہ اللہ) പറയുന്നത് കാണുക:

“കൃഷ്ണന് സ്വഷ്ടി വാദത്തിനെന്ന വിഷയത്തിൽ അക്കാലപ്രാട്ടത്തിലുള്ള ജൂനങ്ങൾ മൂന്ന് തട്ടുകളിലായിരുന്നു:

1. കൃഷ്ണന് സ്വഷ്ടിയാണെന്ന് വാദിച്ച വിഭാഗം; അവർ മുഖ്യതസ്തിലികൾ/ഇഹ്മികൾ ആണ്.

2. കൃഷ്ണന് സ്വഷ്ടിയല്ലെന്ന് വാദിച്ച വിഭാഗം; ഈമാം അഹംമദ് അവരെ മുഖ്യതദ്ദിഷ്ഠായി മുട്ട കുറ്റി.

3. കൃഷ്ണന് സ്വഷ്ടിയല്ല; മരിച്ച്, അത് അല്ലാഹുവിനെന്ന കലാം(വചനം) ആണ് എന്ന് വാദിച്ച വിഭാഗം; അവരാണ് അഹംലുസ്സുന്നത്.

എന്ത് കൊണ്ട് ഈമാം അഹംമദ്(ﷺ) രണ്ടാമതെത വിഭാഗത്തെ മുഖ്യതദ്ദിഷ്ഠാ എന്ന് വിളിച്ചു?

കാരണം, കൃഷ്ണനിനെ സംഖ്യാഗിച്ചുള്ള അവരുടെ യദാർത്ഥത്തിൽ വിശ്രാം അവർ മരിച്ചു വെക്കുകയായിരുന്നു. അതും, കൃഷ്ണന് അല്ലാഹുവിനെന്ന കലാം ആണെന്ന കാര്യം അവർ സ്വപ്രശ്നമാക്കിയില്ല.”

ഈമാം അഹംമദിൻ(ﷺ) നിന്നും ഈ കലാമിനെ നിരുത്തി സാഹപ്പെട്ടുത്തി കൊണ്ടുള്ള ധാരാളം ഉദ്ദരണികളുണ്ടെന്ന് നാം മനസ്സിലാക്കിയ സ്ഥിതിക്ക് അതിനെ ഭ്രാത്സാഹപ്പെട്ടിക്കുന്ന യാതൊന്നും തന്നെ ഒരു കാലത്തും അദ്ദേഹത്തിൽ നിന്നും ഉദ്ദരിക്കപ്പെട്ടില്ല എന്ന് കൂടി നാം മനസ്സിലാക്കണം.

² الإبانة الصغرى لابن بطة العكبري എല്ലാ വൈജ്ഞാനിക്കും ചയ്യും ജൂമുഖം നമസ്കാരഭരണം ദമ്മാമിൽ വൈച്ചു ശനിമും വിശദിക്കിച്ചു കൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിനെന്ന ജ്ഞാനം സ്വീകാര്യം.

3. ഇൽമുൽ കലാമിനായി ഇമാം അഹ്‌മദിൻറെ(ﷺ) ജീവിതത്തിൽ നിനം തെളിവുണ്ടാക്കൽ

ബോധഗത്തിന് മുന്നിൽ ഇനി ഒരു വഴി മാത്രമാണ് അവഭ്രഷിക്കുന്നത്. ഇമാം അഹ്‌മദിൻറെ(ﷺ) ജീവിതത്തിൽ നിനം അതിനുള്ള തെളിവ് മെന്നതുണ്ടാക്കുക. ഇമാം അഹ്‌മദിൻ(ﷺ) ഈ വിഷയത്തിൽ രണ്ടി പ്രായമുണ്ടായിരുന്നവെന്ന് സ്ഥാപിക്കാൻ ബോധഗം കൊണ്ടു വന്ന തെളിവ് നമ്മൾ പരിശോധിക്കാം.

ബോധഗം പറയുന്നത് കാണുക:

വിശ്വാസം (انداز), വന്ഹപാപങ്ങൾ (پارهانیکی) വൻ (مرتكب الكبيرة), അടിമകളുടെ (پارهانیک)، അടിമകളുടെ (پارهانیک)، അല്ലാഹുവിനെ കാണൽ (الى رَبِّكُمْ) തുടങ്ങിയ വിഷയങ്ങളിൽ ചുറ്റുപാടും ബഹാദിക ചർച്ചകളും, സംഖാദണ്ഡങ്ങളും അരങ്ങ് തകർക്കുമ്പോൾ അവയ്ക്ക് മറുപടി പറയാതെ മാറി നിൽക്കാൻ ഒരു കാലഘട്ടത്തിന്റെ നവോത്ഥാന നായകന് എങ്ങനെന്ന കഴിയും? മാത്രമല്ല, മനം വെടിത്ത് ഏതെങ്കിലും ഒരു വശത്തെ പിന്താങ്ങണമെന്ന് വലീം: മുതവക്കിൽ ആവശ്യപ്പെടുക കൂടി ചെയ്തതോടെ അദ്ദേഹം തന്റെ നായം മാറ്റി ഗോത്യിലിറാങ്ങുകയുണ്ടായി. മുൻ ബിരുദത്തിന് ഫത്വ നൽകിയ കാര്യം അപോൾ അദ്ദേഹത്തിനു ചെയ്യണമാണെന്ന്.

ഇമാം അഹമ്മദ് ബന്ധു ഫഹർ സീകരിച്ച നായം മാറ്റത്തിന്റെ പേരിൽ മുസ്ലിം ലോകത്ത് അദ്ദേഹത്തെ ആരക്കെടുത്തും വിമർശിച്ചതായി അറിയില്ല. ആധുനിക മുസ്ലിം നവോത്ഥാന പ്രസ്മാനങ്ങൾ സാഹചര്യങ്ങൾക്കുനുസരിച്ച് നായം മാറ്റുമ്പോൾ ഉറഞ്ഞതുതുള്ളുന്ന സലഫി പാരമ്പര്യവാദികൾ (പമ്മമായി പരിശോധിക്കേണ്ടത് സലഫി സമീപനരീതിയുടെ ഇമാമായ അഹമ്മദ്‌ബന്ധു ഫഹർ(?)ന്റെ ചരിത്രമാണ്.

അടിവരയിട്ട ഭാഗം ആദ്യം പരിശാഖിക്കാം. അതായത്:

അഞ്ചുകയുണ്ടായി. മുൻ ബിരുദത്തിന് ഫത്വ നൽകിയ കാര്യം അപോൾ അദ്ദേഹത്തിനു ചെയ്യണമാണെന്ന്

ഇമാം അഹ്‌മദ്(ﷺ) ഇൽമുൽ കലാമിന് മറുപടി പറഞ്ഞപ്പാൾ, മുൻ അദ്ദേഹം ബിഡുത്തത്തിന് ഫത്വ നൽകിയ ഇൽമുൽ കലാമിൻറെ അള്ളുകളാടാപ്പാം ഇരിക്കുന്നതും അവരുമായി സംബന്ധിക്കുന്നതും പിന്നീടു അദ്ദേഹത്തിന് ചെയ്യണമെന്നതായി ലേപകൾ പറയുന്നത്!!

കരിക്കലും ഇല്ല. ഇമാം അഹ്‌മദ് (ﷺ) കരിക്കലും ഇത് ചർച്ച ചെയ്യാനായി അവരെ ക്ഷണിച്ചിട്ടില്ല. മറിച്ച്, സാഹചര്യത്തിന്റെ സമർപ്പണം മൂലം അദ്ദേഹം അവർക്ക് മറുപടി കൊടുക്കാൻ തയ്യാറായതാണ് എന്ന് മാത്രം.

വിശ്വാസകാര്യങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കുന്നതിനായി അവരോടൊപ്പം മിരുന്ന് ചർച്ച നടത്തുകയും സംഖ്യാക്രമായും ചെയ്യുന്നതിനെന്നാണ് അദ്ദേഹം അവരെ വിലക്കിയത്. അതല്ലാതെ, അവരുടെ പൊള്ളൂൽത്തരങ്ങൾ തുറന്ന കാഴ്ചി സത്യം സ്ഥാപിക്കുന്നതിനായി അവരോട് ജീഹാദ് നടത്തുന്നതിനെയല്ല അദ്ദേഹം വിലക്കിയത്.

ഇമാം അഹ്‌മദിന്റെ(ﷺ) തന്നെ വാക്കുകൾ കാണുക:

قال أَحْمَدَ فِي رِوَايَةِ حُنَيْلٍ:

قد كنا نأمر بالسکوت فلما دُعينا إلى أمرٍ ، ما كان بُدًّا لنا أن ندفع ذلك ونبين من أمره ما ينفي عنه ما قالوه . ثم استدل لذلك بقوله تعالى : "وَجَاءُهُمْ بِالْتِي هِيَ أَحْسَنُ "

ابن مفلح : الآداب الشرعية : 207/1.

ഇമാം അഹ്‌മദ് പറയുന്നു:

മനസ്സിലാക്കുന്ന തങ്ങൾ കർഖനപ്പെടുമായിരുന്നു. പക്ഷേ ഒരു കാര്യത്തിലേക്ക് തങ്ങൾ ക്ഷണിക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ അത് തളളുവാൻ തങ്ങൾക്ക് പറ്റുമായിരുന്നില്ല. അവർ പരിഞ്ഞതിൽ നിരാകരിക്കപ്പേണ്ടത് വ്യക്തമാക്കലും തങ്ങൾക്ക് അനിവാര്യമായി വന്നു.

അപ്പോൾ ഇമാം അഹ്‌മദിന്റെ(ﷺ) നിലപാട് വ്യക്തമാണ്: കൃഷ്ണത്തിന്റെ കർഖന അനുസരിച്ച് കൊണ്ട് “എറവും നല്ല നിലയിൽ അവരുമായി സംബന്ധിക്കുക”.

4. മുതവക്കിൽ ആവശ്യപ്പെട്ടപ്പോൾ മാത്രമാണ് ഇമാം അഹ്‌മദ് ഗോദയിലിക്കുകയെന്നുണ്ടോ?!!

മുതവക്കിൽ ആവശ്യപ്പെട്ടതിന് ശ്രദ്ധം മാത്രമാണ് ഇമാം അഹ്‌മദ് (ﷺ) അതിനെതിരിക്കുന്ന സംസാരിക്കാൻ തുടങ്ങിയതെന്നാണ് ഭോധനത്തിന്റെ കണ്ണഡാരം!!

നവോത്ഥമാന നായകന് എങ്ങിനെ കഴിയും? മാത്രമല്ല
മനസ്സിലാക്കിയും ഒരു വശത്തെ പിന്താങ്ങം
ബന്ധമന്ന് വലീഫി: മുതവക്കിൽ ആവശ്യപ്പെടുക കൂടി
ചെയ്തതോടെ അദ്ദേഹം തന്റെ നയം മാറ്റി ഗോദയിലിറ്റുകയുണ്ടായി. മുൻവ് ബിരുദാന്തരം ഫർവ് നൽകിയുണ്ടായി

എന്നാൽ, ചരിത്രം പരിശോധിച്ചാൽ നമ്മക്ക് മനസ്സിലാക്കുന്ന ഒരു സംഗതിയുണ്ട്. അതെന്താണെന്നാൽ, വലിപ്പ മഞ്ചമുന്നി³ശേഖരയും, വലിപ്പ മുഖ്യതസ്വിമി⁴ശേഖരയും, ഭരണം വന്ന വലിപ്പ വാദിക്കു്⁵ശേഖരയും ഭരണകാലഹട്ടങ്ങളിലാണ് ഇമാം അഹദ്‌മദ് (ഷിഖ്) പ്രതിക്ഷണങ്ങളും പ്രയാസങ്ങളും നേരിട്ട്.

എന്നാൽ, വാദിക്കുശേഖര കാലഭരണം വന്ന വലിപ്പ മുതവക്കിൽ ഇമാം അഹദ്‌മദ് (ഷിഖ്)നോടൊപ്പം നിർക്കുകയും ഇഹദ്‌മിഡ്യ- മുഖ്യതസ്വിലിറ്റാകൾക്കുതിരിൽ അഹദ്‌ലൂസ്‌സുന്നത്തിനെ സഹായിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു.

ഈ ബോധനം സമർത്ഥക്കുന്നവല്ല:

എന്നാൽ വലിപ്പ മുതവക്കിൽ ഭരണമേറ്റുത്ത തോടെ കാര്യങ്ങൾ കീഴ്മേൽ മറിഞ്ഞു. ചിന്താപരമായ സക്ഷിംണതകളിൽ നിന്നും ഏറെ അകലെയായിരുന്ന തുർക്കികൾക്കായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്ത് രാഷ്ട്ര കാര്യങ്ങളിൽ ആധിപത്യമുണ്ടായിരുന്നത്. അത് യെഷണിക വിപ്പവത്തിന് കാരണമാവുകയും മുൻ തസ്വി ചിന്തക്ക് പകരം സലഫി സമീപന രീതി പ്രതി സ്ത്രിക്കപ്പെടുകയുമുണ്ടായി. വ്യാഖ്യാനത്തിനും കേവലം അഭിപ്രായത്തിനുംമേൽ പ്രമാണങ്ങൾ മേൽക്കൊടു. രാഷ്ട്രത്തിലെ ഉന്നത ഉദ്യോഗങ്ങളിൽ വാദിമാരെയും മറ്റ് ഉദ്യോഗാർത്ഥികളെയും നിശ്ചയിക്കുന്നതിനും അഫ്മർബിനു ഫസലിനോട് അഭിപ്രായമാരാണ്ടു. അദ്ദേഹം ഉപദേശക സമിതിയുടെയും വാദിമാരുടെയും പേരുവിവരങ്ങൾ അടങ്കിയ ഒരു കുറിപ്പ് വലിപ്പക്ക് നൽകി. വലിപ്പ മുഖ്യതസ്വിലുകളെ പിരിച്ചുവിട്ട് ജയിലി ലടക്കുകയും ഒഴിവുവന്ന തസ്തികകളിൽ പുതിയ നിയമനും നടത്തുകയും ചെയ്തു. ഇതെന്തിൽ, സലഫി സമീപന രീതിയുടെ സുവർണ്ണയുഗമായാണ് ഇക്കാലഘട്ടം ചരിത്രത്തിൽ വിലയിരുത്തപ്പെടുന്നത്.

അങ്ങനെ വലിപ്പ മുതവക്കിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്ത് സുന്നത്തിനെയും അതി നേരം ആളുകളെയും സഹായിച്ചു. കൃതാന്തൻ സൃഷ്ടിക്കിയാണെന്ന് പറയുന്നതിനെ അദ്ദേഹം വിലക്കുകയും ചെയ്തു.

ഈ നാം ചിന്തക്കുക. മഞ്ചമുന്നിശേഖരയും, മുഖ്യതസ്വിമിശേഖരയും വാദിക്കുശേഖരയും കാലത്ത് ഇമാം അഹദ്‌മദ് (ഷിഖ്) മൗനം പാലിക്കുകയായിരുന്നോ?

³ അബ്ദു ഇബ്രഹിം അൽ മഞ്ചമുൻ ഇബ്രൂഹിം ഹാനൂർ

⁴ അബ്ദു ഇസ്മാഇൽ അൽ മുഖ്യതസ്വി ഇബ്രൂഹിം ഹാനൂർ

⁵ അൽ വാദിക്കു് ഇബ്രൂഹിം മുഖ്യതസ്വി.

അങ്ങനെന്നയായിരുന്നുവെക്കിൽ, അദ്ദേഹം എന്തിന്റെ പേരിലാണ് അവരുടെ കാലപത്രങ്ങളിൽ പരിക്ഷണം നേരിട്ട്? ചരിത്രത്തെ വിക്രൂതമാക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്ന ബോധം ഇതിന് മറുപടി പറയണം.

ബോധം തന്നെ ഇത് സമർത്ഥക്കുന്നാണ്:

കൂട്ടിക്കളായിരുന്നു. ഹിജ്ര 218 ലേ വലീഹി മഞ്ചമുൻ വൃഥാരുൻ സൃഷ്ടിവാദം പരസ്യപ്പെടുത്തുകയും അംഗീകരിക്കാതെ പണ്ഡിതന്മാരെ ജയിലിലഭച്ച് പീഡിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. ഭൂതിപക്ഷം പണ്ഡിതന്മാരും വലീഹിയുടെ ഭീഷണിക്ക് വണ്ണണി വൃഥാരുൻ സൃഷ്ടിവാദത്തെ പിന്തുണാച്ചേരും ഇമാം അഫ്മരുബന്നു ഫന്തൽ (۱), മുഹമ്മദ് ബന്നു നുഹ് തുടങ്ങിയവർ അത് നിരസിക്കുകയാണ് ചെയ്തത്. അവരെ ചാരാലകളിൽ ബന്ധിച്ച് ഹാജരാക്കാൻ മഞ്ചമുൻ ഉത്തരവിട്ടു. കൊട്ടാരത്തിലേക്കുള്ള യാത്രകൾ തയിൽ മുഹമ്മദ് ബന്നു നുഹ് (۱) മരണപ്പെട്ടു. ശൈഷം റിവാ എന്ന പ്രദേശത്തെത്തിയപ്പോഴേക്കും മഞ്ചമുനിന്റെ മരണവാർത്തയാണ് അവരെ തേടിയെത്തിയത്. വൃഥാരുൻ സൃഷ്ടിവാദം അംഗീകരിക്കാതെ പണ്ഡിതന്മാരെ പീഡി നവീയേയമാക്കണമെന്നു, പിൻഗാമിയായി നിശ്ചയിച്ചു മുഖ്യതസ്തിമിനു വസിയുത്ത് നൽകിയാണ് അദ്ദേഹം മരണപ്പെട്ടതെന്നത് ശ്രദ്ധയാണ്.

വ്യക്തമായ തെളിവുകളുടെ പിൻബാലമുള്ള തന്റെ നിലപാട് വിശദികരിച്ചു കൊണ്ട് ഇമാം അഹം മത് (رَحْمَةُ اللَّهِ) പറഞ്ഞത് താരിഖുത്തബ്രതിയിൽ എടുത്തുണ്ട്. അത് ഇങ്ങനെ വായിക്കാം:

.....، وكان الإمام أحمد في السجن ، فاستحضره **المعتصم** من السجن ، وعقد له مجلساً مع ابن أبي دؤاد وغيره من علماء السوء ، وجلسوا يناقشونه في خلق القرآن ، والإمام أحمد يستدل عليهم بالنصوص الواردة ، ويقول لهم: **أعطوني دليلاً من كتاب الله أو سنة رسوله صلى الله عليه وسلم** ، وانفض المجلس ذلك اليوم دون شيء ، وأمر المعتصم برده إلى السجن ، وفي اليوم التالي أحضر الإمام أحمد إلى السجن ، وفي اليوم الثالث أعيد انعقاد المجلس ، وأحضر الإمام أحمد من السجن ، وأعيدت المناقشة ، وكان المعتصم عند عقد مجلس المناقضة ، قد بسط بمجلسه بساطاً ، ونصب كرسياً جلس عليه ، وزاد حم الناس إذ ذاك ، كاز دحاماهم أيام الأعياد ، وكان مما دار بينهم ، أن قال الإمام أحمد ، ما تقول في القرآن ، فقال كلام الله غير مخلوق ، قال الله تعالى: وإن أحد من المشركين استجارك فأجره حتى يسمع كلام الله قال هل عندك حجة غير هذا ، قال نعم ، قول الله تعالى: الرحمن علم القرآن ولم يقل: خلق القرآن وقال تعالى: بس القرآن الحكيم ولم يقل القرآن المخلوق تاريخ الطبرى 332/7

തന്നെ പീഡിപ്പിക്കുകയും ഉപദവിക്കുകയും ചെയ്തവരോട് കൂർത്തുനിൽ നിന്നും സൃഷ്ടിയിൽ നിന്നുമുള്ള തെളിവ് നൽകാനാണ് ഇമാം അഹം മദ്ദു് (ﷺ) അത്യുമായി അവശ്യപ്പെടുന്നത്. രണ്ടാമതായി, അദ്ദേഹം തന്റെ നിലപാട് സ്ഥാപിക്കുന്നതിനായി കൂർത്തുനിൽ നിന്നുള്ള ഒരു വചനമാണ് കാതിയത്. ഈ തന്നെയായിരുന്ന സലച്ചുകളുടെ രീതിയും.

അദ്ദോഹം, ‘എതെങ്കിലും ഒരു വരെതെ പിന്താങ്ങണമെന്ന് വലിം മുതവക്കിൽ അവശ്യപ്പെടുത്തു കൊണ്ടാണ് ഇമാം അഹം മദ്ദു് (ﷺ) തന്റെ നയം മാറ്റി ശോദയിലിറങ്കിയത്’ എന്ന ലേവകൾന്റെ വാദം ഇവിടെ പൊളിയുകയാണ്. കാരണം, വലിം മുതവക്കിലിന് മുമ്പ് തന്നെ ഇമാം അഹം മദ്ദു് (ﷺ) ഈ നിലപാട് സ്വീകരിച്ചിരുന്നവെന്ന് താതിവൃത്തപ്പെടിയിലെ ഉദ്ദരണി നമു ബോധ്യപ്പെടുത്തുന്നു. അതിനാൽ, ഇമാം അഹം മദ്ദു് ഇവ വിഷയത്തിൽ രണ്ടിൽ പ്രായമുണ്ടായിരുന്നവെന്ന ബോധനത്തിന്റെ വാദം പച്ചക്കുളമാണ്. ഇതിനെ അക്കാദമികമായ സത്യസന്ധ്യതയില്ലായ്മ എന്ന് ഭൗമമെക്കിൽ വിളിക്കാം. എന്നാൽ, മഹാനായ ഈ ഇമാമിന്റെ അഭിമാനത്തിന് നേരെയുള്ള അക്രമണമായിട്ടാണ് നാം ഇതിനെ കണക്കാക്കുന്നത്.

ഈ ബോധനത്താട് ചൊദിക്കുടു:

- a. കൂർത്തുനിൽ നിന്നും സൃഷ്ടിയിൽ നിന്നുമുള്ള തെളിവുകൾ ചൊദിക്കുന്നതും അതു സ്ഥാപിക്കുന്നതും ഇത്തന്മുക്കു കലാമിന്റെ രീതിയാണോ?
- b. ഇമാം അഹം മദ്ദു് (ﷺ) എവിടെയാണ് തന്റെ അത്യ ഫത്ത് വയിൽ നിന്നും പിൻവാങ്ങിയത്?

5. അബുസഹം ഗയുടെ പ്രസ്താവനയും ബോധനത്തിന്റെ കൈകടക്കൽവും

‘മുന്നും വെടിഞ്ഞ് എതെങ്കിലും ഒരു വരെതെ പിന്താങ്ങണമെന്ന് വലിം മുതവക്കിൽ അവശ്യപ്പെടുക കൂടി ചെയ്തതോടെ അദ്ദേഹം തന്റെ നയം മാറ്റി ശോദയിലിറങ്കയുണ്ടായി’ എന്ന സിദ്ധാന്തം ബോധനം ലേവകൾ കെട്ടി ചുമച്ചതെങ്ങനെ എന്ന് പരിശോധിക്കേണ്ടതുണ്ട്.⁶ അതിന്, ഈ ലേവനമഴുതാൻ ബോധനം ലേവകൾ ഉപയോഗിച്ച ഭ്രാതരസ്സ് പരിശോധിക്കപ്പെടുത്തുണ്ട്.

⁶ അബുസഹം ഗയുടെ ലേവനത്തിൽ മുതവക്കിലുമായി ബന്ധം കൊടുത്ത കൂർത്തുനിൽ സൃഷ്ടിവാദത്തിന്റെ വിഷയം മാത്രമാണ് ചർച്ച ചെയ്യുന്നത്. അബുസഹം ഗയുടെ പ്രസ്തുത ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ തൊട്ടു മുമ്പുള്ള അഭ്യാസത്തിൽ (الإيمان) (Ruku' Allah), (مرتكب الكبيرة) തുടങ്ങിയ വിഷയങ്ങളിൽ ഇമാം അഹം മദ്ദു് (ﷺ) മറ്റു പണ്ഡിതൻമാരുടെയും നിലപാട് വിശദീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ, ഇമാം അഹം മദ്ദു് മുന്നും പാലിച്ച വിഷയങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ബോധനം ലേവകൾ ഇവയും ഉൾപ്പെടുത്തി. പരിത്രസത്യത്തെ വിക്രൂതമാക്കുന്നതിലുള്ള ബോധനത്തിന്റെ പ്രാവിണ്ടും ഇവിടെ തെളിക്കപ്പെടുകയാണ്.

മുഹമ്മദ് അബു സഹ്രയുടെ : حیاتہ و عصرہ - آراؤه الفقہیہ ہے ابن حنبل : حیاتہ و عصرہ 7
ഇതിന്റെ ഭാഗങ്ങൾ.

അതിൽ അബു സഹ്ര പറയുന്നത് കാണുക:

١٥ - وقال فريق آخر إن أَحْمَدَ كَانَ يُرَى أَنَّ الْقُرْآنَ بِحُرْوَفِهِ، وَكَلِمَاتِهِ
وَعِبَارَاتِهِ وَمَعَانِيهِ غَيْرُ مُخْلوقٍ، وَإِنَّ رِسَالَتَهُ أَحْمَدٌ وَكَثِيرًا مِنْ عِبَارَاتِهِ
الْمَرْوِيَّةِ عَنْهُ تَدْلِيْلٌ عَلَى ذَلِكَ، وَتَصْرِيْحٌ بِهِ، وَمِنْ ذَلِكَ رِسَالَتَهُ إِلَى الْمُتَوَكِّلِ
عَنْهَا طَلَبٌ إِلَيْهِ هَذَا أَنْ يَبْيَّنَ لَهُ حَقِيقَةَ رَأْيِهِ، وَالْقَوْلُ الشَّافِيُّ فِي مَسَأَلَةِ خَلْقِ الْقُرْآنِ
وَالْجُمْعُ بَيْنَ مَا جَاءَ فِي هَذِهِ الرِّسَالَةِ، وَالْإِجَابَاتُ الَّتِي أَجَابَ بِهَا رَسُولُ
الْمُؤْمِنِ وَأَجَابَ بِهَا الْمُعْتَصِمُ أَنَّهُ كَانَ فِي أُولَى الْأَمْرِ يَتَوَقَّفُ، مُتَعَفِّهًا عَنِ الْخَوْضِ
فِي أَمْرٍ لَيْسَ مِنْ السَّنَةِ الْخَوْضِ فِيهِ، فَلَمْ يَعْلَمْ رَأْيَهُ أَوْ لَعْلَهُ لَمْ يَكُنْ قَدْ
كَوْنَ لِنَفْسِهِ فِيهِ رَأْيًا، فَلَمَّا طَمَ السَّيْلُ، وَرَاجَعَ الْمَصَادِرُ الَّتِي بَيْنَ يَدِيهِ مِنْ
الآَنَادِرِ وَأَخْبَارِ الصَّحَابَةِ وَالْتَّابِعِينَ أَعْلَمَ رَأْيَهُ هَذَا مَعَ حِرْصِهِ عَلَى أَنْ عَدْمَ
الْخَوْضِ أَوْلَى، وَأَنَّ الْاِختِصَامَ فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى لَا يَجُوزُ.

മറ്റായ വിഭാഗം പറഞ്ഞു വുർആനം അതിന്റെ സൂഷ്ടിയല്ല എന്ന് ഇമാം അഫ്മർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ലാലുകൃതികളും ധാരാളം ഉദ്യരണികളും അത് അറിയിക്കുകയും സ്വപ്ഷ്മാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. - خلق القرآن - എന്ന് വിഷയത്തിൽ ഒരു ശമനവാക്കം തന്റെ വീക്ഷണത്തിന്റെ നിജസ്ഥി വ്യക്താമാക്കുന്ന ഒരു എഴുത്ത് മുതവക്കിൽ ആവശ്യപ്പെട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹം രചിച്ചതും ഇതിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. ഈ എഴുത്തിൽ വന്നതും മഞ്ഞുന്നിന്റെ ദുതനാർക്കം മുഞ്ഞത്തസ്മിന്നം നൽകിയതായ മറുപടികളേയും ഏകോപ്പിച്ച് പറഞ്ഞാൽ - خلق القرآن - എന്ന് (ഫിത്തന്യുട) വിഷയത്തിന്റെ തുടക്കത്തിൽ അദ്ദേഹം വിട്ടു നിന്നു. ചുഴിഞ്ഞനേപ്പിക്കൽ സുന്നത്തിൽ പെട്ടതല്ലാത്ത ഒരു കാര്യത്തിൽ ചുഴിഞ്ഞനേപ്പിക്കുന്നതിനെ തൊടുള്ള വിട്ടു നിൽക്കലായിരുന്നു അത്. അതിനാൽ തന്നെ തന്റെ അഭിപ്രായം പരസ്യപ്പെടുത്തിയില്ല. അബ്ലുകിൽ ആ വിഷയത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിനൊരു അഭിപ്രായം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല; എന്നാൽ പ്രശ്നം ഗുത്തത്രമായപ്പോൾ തന്റെ മുന്നിലുള്ള ആമാറുകളും സഹാഖികളിൽനിന്നും താബിളും അഭുദിൽനിന്നും റിപ്പോർട്ടുകൾ എന്നീ അവലംബങ്ങളെ പരിശോധന നടത്തിയപ്പോൾ അദ്ദേഹം തന്റെ വീക്ഷണം പരസ്യപ്പെടുത്തി. ചുഴിഞ്ഞനേപ്പിക്കാതിരിക്കലാണ് ഏറ്റവും നല്ലത്. വുർആനിന്റെ വിഷയത്തിൽ തർക്കം അനവബന്നീയമല്ല എന്നിവയിൽ അതീവ താല്പര്യത്തോടൊപ്പമായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഈ അഭിപ്രായ പ്രകടനം

⁷ റഹിലൻസ് ഗ്രന്റ് മാര്ക്കറ്റ് പ്രട്ടിക്കയിൽ ലേവകൻ ഈ ഗ്രന്റ് പ്രാഥമികലിച്ചിട്ടില്ല. മറന്നുപോയതാകാം.

അരിയുക! കൂർഖന്തനിന്നും **ഫ്ലൈ / کلمات / معنی** തുടങ്ങിയ വിഷയങ്ങളിൽ ഇമാം അഹ്‌മദി(ഷാഖ)നോട് തന്റെ ശരിയായ നിലപാട് വ്യക്തമാക്കാൻ വലിയ മുതവക്കിൽ അവശ്യപ്പെട്ടുവെന്നാണ് അബുസഹാറ പറയുന്നത്. ഏതെങ്കിലും ഒരു വരെത്തെ പിന്താങ്ങണമെന്ന് വലിയ മുതവക്കിൽ അവശ്യപ്പെട്ടതായി അബുസഹാറ പോലും താഴവിക്കുന്നില്ല. പിന്നേയെവിട്ടുന്ന് കിട്ടി ഭോധനത്തിന് ഈ സിഖാന്തരം? നിരുപ്പണകലയെ വിക്രയമാക്കുന്ന അവലക്ഷണങ്ങൾ കൊണ്ട് സമ്പന്മായ ഭോധനം ലേവന്നതിൽ അബുസഹാറയുടെ വാക്കുകൾ പോലും വിക്രയമാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന!!

‘ഇമാം അഹ്മദ് തന്റെ നയം മാറ്റി ശൊദ്ധമിലിഞ്ചി’യെന്നാണ് ബോധവാദികൾ പരിപാലിക്കുന്നത്. അബുസുഹ്‌ഫ് ഇതു പറഞ്ഞിട്ടില്ല. ലൈഖൻസ് ഭാവനാവിലാസം മാത്രമാണിത്. യടാർത്തമാത്രത്തിൽ, മൃതവക്കിലിൻറെ കാലത്ത് ആരും തന്നെ ശൊദ്ധമില്ലായിരുന്നില്ല. സുന്നത്തിൻറെ സഹായകനായ മൃതവക്കിൽ അഭ്യർത്ഥിക്കും മുഖ്യ തസലിയ്ക്കുകയെല്ലാം നിരേഖപ്പെട്ടിരാക്കിക്കഴിത്തിരുന്നു.

6. അംബു സഹന്തയുടെ പ്രസ്താവനയുടെ വിശകലനം

ഇനി, അബ്യൂസഫ് റിയൂട്ട് പ്ലസ്റ്റാവന പരിശോധിക്കാം:

വാചകം 1

വിശകലനം

ഇമാം അഹ്‌മദ് (ﷺ)നെ കുറിച്ച് ഇസ്ലാമത്തോട് മുഴുവൻ സത്യവും ശരിയുമാണ്.

വാചകം 2

- ഒരു വിഷയത്തിൽ ഒരു ശമനവാക്കം തന്റെ വീക്ഷണത്തിന്റെ നിജസ്ഥിതി വ്യക്തമാക്കുന്ന ഒരു എഴുത്ത് മുതവക്കിൽ ആവശ്യപ്പെട്ടോൾ അദ്ദേഹം രചിച്ചതും ഇതിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു.

വിശകലനം

ഇത്യും സത്യമാണ്.

⁸ කුස්තානිගේ ලහස්‍ය (نظر) සුංස්කිතාගේ, අභ්‍යා ඇගැලුතාගේ විෂය. (කුඩාතෙවා අගුබෙග්‍ය කාගේ).

വാചകം 3

ഈ എഴുത്തിൽ വന്നതും മഅദ്ദുനിൻ്റെ ഭൂതമാർക്കങ്ങൾ മുഅർത്തസമിന്നം നൽകിയതായ മറുപടികളേയും ഏകോഫീച്ച് പറഞ്ഞാൽ **خلق القرآن** -ൻ്റെ (ഹിത്തനയുടെ) വിഷയത്തിന്റെ തുടക്കത്തിൽ അദ്ദേഹം വിട്ടു നിന്നു.

വിശകലനം

ഈ ഇമാം അഹംമദിൻറെ (മഅദ്ദുനിൽ നിന്നുള്ള) പരിക്ഷണങ്ങൾ തുടങ്ങുന്നതിന് മുമ്പുള്ളതാണ്. സലഹുകളുടെ മാർഗ്ഗം അവലംബിച്ചതാണ് ഈ വിട്ടുനിൽക്കലിന് കാരണം എന്ന് നമുക്ക് കാണാവുന്നതാണ്.

അബുസഹാം തന്റെ ശ്രദ്ധപ്രതിൽ പറയുന്നു:

സലഹുകൾക്ക് പതിചയമില്ലാത്ത കാര്യങ്ങൾ സംസാരിക്കുന്നവരിൽ നിന്നും അഹംമദ് വിട്ടു നിന്നു. അത്തരക്കാർക്ക് മറുപടി പറഞ്ഞു കൊണ്ട് സമയം പാശാക്കാൻ അദ്ദേഹം തയ്യാറായില്ല. മരണം വരെയും ഈതു തന്നെയായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ രീതി.

ചുരുക്കത്തിൽ, അബുസഹാംയുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ, അദ്ദേഹം സലഹുകളുടെ മാർഗ്ഗമാണ് പിൻപറ്റിയിരുന്നത്.

വാചകം 4

ചുഴിഞ്ഞേഷിക്കൽ സുന്നത്തിൽ പെട്ടല്ലാത്ത ഒരു കാര്യത്തിൽ ചുഴിഞ്ഞേഷിക്കന്നതിനെ തൊട്ടുള്ള വിട്ടു നിൽക്കലായിരുന്ന അത്. അതിനാൽ തന്നെ തന്റെ അഭിപ്രായം പരസ്യപ്പെടുത്തിയില്ല. അല്ലെങ്കിൽ ആ വിഷയത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിനൊരു അഭിപ്രായം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല.

വിശകലനം

പരിക്ഷണങ്ങൾക്ക് മുമ്പ് ഇമാം അഹംമദ് ഈ വിഷയത്തിൽ മുന്നം പാലിച്ചതിന്റെ കാരണമാണ് ഇവിടെ അബുസഹാം പറയുന്നത്. രണ്ട് കാരണങ്ങളാണ് അധാർ പറയുന്നത്. (1) സുന്നത്തിൽ പെട്ടല്ലാത്തതിനാൽ അതിൽ ചുഴിഞ്ഞേഷിക്കണമെന്തില്ലെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് ഭോനി. (2) ഈ വിഷയത്തിൽ ഇമാം അഹംമദിന് വ്യക്തമായ രഭിപ്രായമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ചുഴിഞ്ഞേഷിക്കാതിരിക്കുകയും, സുന്നമായി രഭിപ്രായത്തിൽ എത്താത്ത രംഗസ്ഥലം സംജ്ഞാതമായാൽ മുന്നം അവലംബിക്കുകയും ചെയ്യുക എന്ന സലഹുകളുടെ മാർഗ്ഗമാണ് ഇമാം അഹംമദ് (ﷺ) ഇവിടെ സ്വീകരിച്ചത്.

യാമാർത്ത് പ്രമേന്താബന്ന വെച്ചാൽ, ഇമാം അഹ്‌മദ് എങ്കലും ഇൽമുൽ കലാമിൽ പ്രവേശിച്ചിരുന്നില്ല. മരണം വരെയും ഇതു തന്നെയായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ രീതി.

വാചകം 5

എന്നാൽ പ്രശ്നം ഗുത്തരമായപ്പോൾ തന്റെ മുന്നിലുള്ള ആമാറുകളും സഹാബികളിൽനിന്നും താബിള്ലാങ്ങളിൽനിന്നും റിപ്പോർട്ടുകൾ എന്നീ അവലംഭന്നെല്ല പരിശോധന നടത്തിയപ്പോൾ അദ്ദേഹം തന്റെ വീക്ഷണം പരസ്യപ്പെട്ടതാണ്. ചുഴിഞ്ഞേപ്പാഷിക്കാതിരിക്കലാണ് എന്നും നല്കി. ഖുർആനിന്റെ വിഷയത്തിൽ തർക്കം അനവദനീയമല്ല എന്നിവയിൽ അതീവ താല്പര്യത്തോടൊപ്പമായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇതു അഭിപ്രായ പ്രകടനം.

വിശകലനം

പരിക്ഷണങ്ങൾ തുടങ്ങിയപ്പോഴും സാഹചര്യത്തെയാണ് ഇത് സൃഷ്ടിപ്പിക്കുന്നത്. ഇവിടെ (മാൻമുനിൽ നിന്നും മുൻ്ന് തസിമിൽ നിന്നുമുള്ള) പരിക്ഷണകാലപ്രാട്ടത്തിൽ തന്റെ വീക്ഷണം പരസ്യപ്പെട്ടതാണ് ഇമാം അഹ്‌മദ് ആമാറുകളും സ്വരാബികളിൽ നിന്നും താബിളുകളിൽ നിന്നുമുള്ള റിപ്പോർട്ടുകളും അവലംഭിച്ചതായിട്ടാണ് അബുസൂസഹ്‌റ പറയുന്നത്. അഭേദാദാപ്പം തന്നെ, ചുഴിഞ്ഞേപ്പാഷിക്കാതിരിക്കാനും കുർഖളിന്റെ വിഷയത്തിൽ തർക്കിക്കാതിരിക്കാനും അദ്ദേഹം ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നു. തെളിവുകൾ പരിശോധിച്ച് വ്യക്തമായ അഭിപ്രായം സ്വരൂപിച്ചതിന് ശേഷം ഇമാം അഹ്‌മദ് (ശ്ലിംഗ്) സലഹൂകളുടെ മാർഗ്ഗത്തിൽ നിന്നും കൊണ്ട് തന്റെ നിലപാട് വ്യക്തമാക്കി. ഇങ്ങനെയാണ് അബുസൂസഹ്‌റ വിശദികരിക്കുന്നത്.

അബുസൂസഹ്‌റയുടെ ഇം പ്രസ്താവനയിൽ നിന്നും നമ്മൾ മനസ്സിലാക്കുന്നതെന്നാണെന്നാൽ, അബുസൂസഹ്‌റ വിശദികരിച്ച ഇമാം അഹ്‌മദ് (ശ്ലിംഗ്) ബോധനം ലേവകൺഗ്രസ്സിൽ നിന്നും വ്യത്യസ്തമാണ്. ബോധനം ലേവകൾ ആശയിച്ചത് അബുസൂസഹ്‌റയുടെ പ്രസ്തകമാണ് താനും!! അബുസൂസഹ്‌റയുടെ ഇമാം അഹ്‌മദ് (ശ്ലിംഗ്) എന്നാം സലഹൂകളുടെ രീതി കാര്യത്തുസൂക്ഷിച്ചിരുന്നു. എകിലും ബോധനത്തിന് വിരോധം സലഹൂകളുടെ രീതിയാട്ട് തന്നെ!!!

അബുസൂസഹ്‌റയുടെ പ്രസ്താവന കരാവർത്തി കൂടി വായിച്ച് ശേഷം പറയുക. ഇം വാചകം ബോധനത്തിന് എവിടുന്ന് കിട്ടി?

നവോത്ഥാന നായകന് ഏങ്കിലേനു കഴിയും? മാത്രമല്ല,
മനസ്സിലുള്ള ഏതെങ്കിലും ഒരു വശത്തെ പിന്താങ്ങ
ണമെന്ന് വലീഫ് മുത്വക്കിൽ ആവശ്യപ്പെടുക കൂടി
ചെയ്തതോടെ അദ്ദേഹം തന്റെ നയം മാറ്റി ശോഭയിലിര
അടുക്കയുണ്ടായി. മുന്ന് പിരിഞ്ഞത്തന്ന് ഫത്വം നൽകിയ

خلق القرآن സെൻറ് വിഷയത്തിൽ ഇമാം അഹ്‌മദ് (ﷺ) കരിക്കലും മുന്നം പാലിച്ചിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിൻറെ കാലത്തുണ്ടായിരുന്ന എല്ലാ ഭരണകർത്താക്കളോടും തന്റെ വിഷണം അദ്ദേഹം പരസ്യപ്പെട്ടുത്തിയിരുന്നു. കൃത്തവും സൂഫ്റ്റിയല്ല; മറിച്ച്, അത് അല്ലാഹുവിൻറെ കലാ(വചനം) ആണ് എന്ന വാദം തന്നെയായിരുന്നു അദ്ദേഹം ആദ്യാവസാനം വെച്ചു പ്രഖ്യാതിയിരുന്നത്. ഇതു തന്നെയാണ് എങ്കാലത്തുമുള്ള അഹ്‌ലുസ്‌സുന്നതിൻറെയും നിലപാട്.

7. ബോധനം പുതുതായി സൂഫ്റ്റിച്ച് ‘ഇമാം അഹ്‌മദ്’

ചരിത്രത്തിന് പരിചയമില്ലാത്ത ഒരു ‘ഇമാം അഹ്‌മദ്’നെ ബോധനം സൂഫ്റ്റിക്കൂകയാണ് ചെയ്തത്. ഈ ഇമാമിൻറെ സവിശേഷതകൾ താഴെ പറയും പ്രകാരമാണ്:

1. ഇൽമുൽ കലാമിൽ മുഴുകിയ ഇമാം അഹ്‌മദ്!
2. ഇൽമുൽ കലാമിനെ കുറിച്ചുള്ള തന്റെ നയം മാറ്റി ഗോദയിലിറഞ്ഞിയ ഇമാം അഹ്‌മദ്!
3. വലിഹ മുതവക്കിൽ ആവശ്യപ്പെട്ടെന്നാൾ ഏതെങ്കിലും ഒരു വിക്ഷണം തെരഞ്ഞെടുക്കാൻ നിർബന്ധിതനായ ഇമാം അഹ്‌മദ്!
4. (നയം) മാറ്റത്തിന് വേണ്ടി നിലകൊണ്ട ഇമാം അഹ്‌മദ്!! (ബോധനം കാണുക:)

ഇമാം അഹ്‌മദ് ബന്നു ഹന്ദി സീകരിച്ച നയം
മാറ്റത്തിന്റെ പേരിൽ മുസ്ലിം ലോകത്ത് അദ്ദേഹത്തെ
ആരക്കിലും വിമർശിച്ചതായി അറിയില്ല ആയുനിക

പുതിയൊരു ഇമാം അഹ്‌മദിനെ പ്രതിഷ്ഠിച്ച ബോധനം ലേവകൾ ആ ഇമാം അഹ്‌മദിനെ മാത്യകയാക്കാൻ സലഹിക്കുക്കുട്ട് ആവശ്യപ്പെട്ടുകയാണ്. അതെ, ആ ഇമാം അഹ്‌മദിനെ മാത്യകയാക്കിക്കൊണ്ട് സാഹചര്യങ്ങൾക്കുണ്ടിച്ച് നയം മാറ്റാൻ നാം തയ്യാറാക്കണം പോയും!! അത് കൊണ്ടാണ് ബോധനം എഴുതിയത്:

ആരക്കിലും വിമർശിച്ചതായി അറിയില്ല ആയുനിക
മുസ്ലിം നവോത്ഥാന പ്രസ്ഥാനങ്ങൾ സാഹചര്യ
അംഗീക്കുന്നിച്ചു നയം മാറ്റുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്നുന്ന
സലഹി പാരമ്പര്യവാദികൾ പ്രമുഖയിൽക്കേ
ണ്ടത് സലഹി സമീപനരീതിയുടെ ഇമാമായ അഹ്‌മദ്‌ബന്നു
ഹന്ദി(o)ന്റെ ചരിത്രമാണ്.

8. സാഹചര്യത്തിനുസരിച്ച് നയം മാറ്റം

സലഹുകളുടെ റിതി ശ്രീക്ക് ഭാമൻ പിബലാസമികളെ പ്രതിരാധിക്കാൻ പര്യാപ്തമല്ലാത്തത് കൊണ്ടാണ് ഇൽമുൻ കലാം റംഗപ്രവേശം ചെയ്തതെന്ന് ഭോധനം ലൈവകൾ വാദിക്കുന്നു. അത് മാത്രമല്ല, ശ്രാമികൾ ഇന്നതയുടെ യുക്തിക്ക് മാത്രം പര്യാപ്തമായ സലഹുകളുടെ ഇം റിതി ഏകലൂം നാഗരിക യുക്തിക്ക് യോജിക്കുന്നതല്ലെന്നും അദ്ദേഹം വിലയിരുത്തുന്നു. ഭോധനം തന്നെ പറയുന്നത് കാണുക:

നൂവ് പ്രിയാധാരക്കുള പ്രതിശോധിക്കാൻ ആഗ്രഹിച്ച
കാര്യാധാരം തന്നെന്ന് പ്രാഥമ്യപ്പെട്ട് എക്കാൾക്കുണ്ടോ

എന്നാൽ, വലീഹ മുതവക്കിലിൻറെ ഭരണകാലത്താണ് സലഹി സമീപന രീതി പ്രതി ഷ്ടിക്കപ്പെട്ടതെന്ന് ബോധനം തന്നെ പറയുന്നാണ്. അത് കാണുക:

എന്നാൽ വലീഹ മുതവക്കിൽ ഭരണമേറ്റുത്ത തോടെ കാര്യങ്ങൾ കീഴമേൽ മറിഞ്ഞു. ചിന്താപരമായ സക്ഷിഖനതകളിൽ നിന്നും എറെ അകലെയായിരുന്ന തുർക്കികൾക്കായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്ത് രാഷ്ട്ര കാര്യങ്ങളിൽ ആധിപത്യമുണ്ടായിരുന്നത്. അത് യൈഷണിക വിപ്ലവത്തിന് കാരണമാവുകയും മുൻ തസിലി ചിന്തക്ക് പകരം സലഹി സമീപന രീതി പ്രതി ഷ്ടിക്കപ്പെടുകയുമുണ്ടായി. വ്യാവ്യാനത്തിനും കേവല അഭിപ്രായത്തിനുംമേൽ പ്രമാണങ്ങൾ മെത്തേക്കേന്തി. രാഷ്ട്രത്തിലെ ഉന്നത ഉദ്യോഗങ്ങളിൽ വാദിമാരെയും മറ്റ് ഉദ്യോഗാർത്ഥികളെയും നിശ്ചയിക്കുന്നതിനു അഫ്മർബിന്റെ ഫന്ധലിനോട് അഭിപ്രായമാരാണ്ടു. അദ്ദേഹം ഉപദേശക സമിതിയുടെയും വാദിമാരുടെയും പേരുവിവരങ്ങൾ അടങ്കിയ ഒരു കുറിപ്പ് വലീഹക്ക് നൽകി. വലീഹ മുൻതസിലുകളെ പിരിച്ചുവിട്ട് ജയിലി ലടക്കുകയും ചീവുവന്ന തസ്തികകളിൽ പുതിയ നിയ മനു നടത്തുകയും ചെയ്തു. ഇത്തരത്തിൽ, സലഹി സമീപന രീതിയുടെ സുവർണ്ണായുഗമായാണ് ഇക്കാലാവധിം ചരിത്രത്തിൽ വിലയിരുത്തപ്പെട്ടുന്നത്.

നമ്മൾ ചൊദിക്കാനുള്ളത് ഇതാണ്: മുതവക്കിലിൻറെ കാലത്തുള്ള ഇനങ്ങളുടെ മനസ്സ് എങ്ങനെയാണ് സലഹി സമീപന രീതിയുമായി ഇത്രയെല്ലാം പൊരുത്തപ്പെട്ടത്? സലഹി സമീപന രീതി സ്വീകരിക്കുന്നവർ അവരുടെ മനസ്സ് ശ്രാമികാളുന്നതയുടെത്തുടർന്നു തന്നെയായിരുന്നോ, അതല്ല മറ്റു വല്ലതും അതിനിടയിൽ സംഭവിച്ചുവോ? ബോധനം ഇതിന് മറ്റപടി പറയാൻ ബാധ്യസ്ഥരാണ്!

അവസാനമായി, ഇമാം അഹംമദിനെയും അദ്ദേഹത്തിൻറെ പദവിയെയും ആദരിക്കുന്ന നമ്മൾ പറയാനുള്ളത് ഇതാണ്: ‘ദയവായി ഇമാം അഹംമദിന വെന്നുതെ വിടുക’!

അല്ലാഹു അദ്ദേഹത്തിൻറെ ഭേദ കാര്യങ്ങൾ ചൊരിയെടു (ആമീൻ)

അമ്പുബന്ധം 1

കൃതാന്തനിൻ്റെ ഫലനെ സംഖ്യാഗ്രം ചീലി ഭിന്നതകൾ നിലപിനിന്നിരുന്നു⁹.

ഫല എന്നത് കൊണ്ടുള്ള ഉദ്ദേശം എന്താണ്? ഇവിടെ അത് കൊണ്ട് അർത്ഥമാക്കുന്നത് ‘ഉച്ചാരണം’, ‘മൊഴിയൽ’ എന്നാക്കേയാണ്.

ഈ കൃതാന്തനിനെ സംഖ്യാഗ്രം പുജുള്ള ബിഡ്രാത്തിന്റെ കക്ഷികളുടെ നിലപാട് പറിശ്രൂതിക്കാം:

1. കൃതാന്തൻ സ്വാഷ്ടിയാണ് എന്ന് മുഖ്യതസ്വില/ഇഹ്മിയു കക്ഷികൾ വിശ്വസിക്കുന്നു.
2. കൃതാന്തനിൻ്റെ ഫല (ഉച്ചാരണം) സ്വാഷ്ടിയാണെന്നും, എന്നാൽ അതിന്റെ ശ്രീമാ (അത്യശയം) സ്വാഷ്ടിയല്ലെന്നും അശ്വർജ്ജരികൾ വിശ്വസിക്കുന്നു.
3. മുന്നാമതോരു വിഭാഗം വിശ്വസിക്കുന്നത് ‘എൻ്റെ കൃതാന്തൻ ഉച്ചാരണം’ (ഫലി) സ്വാഷ്ടിയാണ് എന്നാണ്.
4. നാലാമതേത വിഭാഗം (അൽ വാക്കിഹ) പറഞ്ഞു: കൃതാന്തൻ അല്ലാഹുവിൻ്റെ കലാം ആശേനന്ന് താൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. എന്നാൽ, അത് സ്വാഷ്ടിയാണോ അല്ല എന്ന് താൻ പറയില്ല.

സലഹൂകൾക്ക് പരിചയമില്ലാത്ത ഒരു പുതിയ കാര്യം പൂതുതായി നിർമ്മിച്ചതു കാരണമാണ് മുന്നാമതേത വിഭാഗത്തെ മുഖ്യതദിശയുടെ കൂട്ടത്തിൽ എണ്ണിയത്.

ഈമാം ബുവാരി(ﷺ) തന്റെ **خلق أفعال العباد** എന്ന ശ്രദ്ധമത്തിൽ പറയുന്നതിന്റെ രത്നചുഡാക്കം ഇതാണ്: മനുഷ്യൻ അല്ലാഹുവിൻ്റെ സ്വാഷ്ടിയാണ്. അതിനാൽ, അവൻ്റെ കർമ്മങ്ങളും സ്വാഷ്ടിയാണ്. അപ്പോൾ, അവൻിൽ നിന്നും വരുന്ന മൊഴികളും, വാക്കുകളും, ശബ്ദങ്ങളും സ്വാഷ്ടികളാണ്.

അപ്പോൾ, ഒരു സംശയം: ഈമാം അഹ്മദ് മുഖ്യതദിശ ആയി എണ്ണിയ മുന്നാമതേത വിഭാഗത്തിൽ ഈമാം ബുവാരി ഉൾപ്പെടുത്തിയില്ലോ??

ഈ എന്നാണ് അതിനുത്തരം. എന്തു കൊണ്ട്? ഒരുദാഹരണത്തിലൂടെ നമ്മൾക്ക് മനസ്സിലാക്കാം.

⁹ ഈ ചർച്ച ചെയ്യുന്നത് ഈമാം അഹ്മദ് (ﷺ) ഇഷ്ടഭാപ്തിരുന്നില്ല. കാരണം സലഹൂകളിലാണെങ്കിലും അത് ചർച്ച ചെയ്തതായി അപ്പോത്തിന്റെ ശ്രദ്ധയിൽ പെട്ടിട്ടില്ല. അപ്പോത്തിന്റെ കാലത്ത് ഈ ചർച്ച ചെയ്തിരുന്നവർക്ക് ചീലി ശൃംഗ ലക്ഷ്യങ്ങളായിരുന്നു.

“സുറത്തുൽ ഹാതിഹ സ്യഷ്ടിയല്ല” അല്ലെങ്കിൽ “സുറത്തുനാസ് സ്യഷ്ടിയല്ല” എന്ന് കരാൾ പറയുന്നതായി സകൽപ്പിക്കുക.

അയാൾ പറഞ്ഞത് സത്യമല്ല? സത്യമാണെന്ന് തോന്നുമെക്കില്ലോ യമാർത്തമന്തിൽ അങ്ങനെയല്ല. കാരണം, “സുറത്തുൽ ഹാതിഹ സ്യഷ്ടിയല്ല” എന്ന് പറഞ്ഞവൻ അതല്ലാത്ത മറൈല്ലാ സുറത്തുകളും സ്യഷ്ടിയാണ് എന്ന് പരോക്ഷമായി സൃച്ചിപ്പിക്കുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്. ഇവിടെ, സുറത്തുൽ ഹാതിഹ ഇയാൾ പ്രത്യേകം എടുത്ത് പറഞ്ഞത് മറൈല്ലാ സുറത്തുകളും സ്യഷ്ടിയാണെന്ന തന്റെ ആദർശം മറച്ചു വെക്കാൻ വേണ്ടിയാണ്.

അതായത്, എത്തെങ്കിലും ഒരു സുറത്തിനെ, അതല്ലെങ്കിൽ ഒരു പ്രവൃത്തിയെ കരാൾ പ്രത്യേകം എടുത്ത് പറയുകയാണെങ്കിൽ, അതിൽ പരോക്ഷമായ ചില ആശയങ്ങളും ഉദ്ദേശങ്ങളും അടങ്കിയിട്ടുണ്ടാകും എന്ന് മനസ്സിലാക്കുന്നതിന് വേണ്ടിയാണ് മുകളിലുള്ള ഉദാഹരണം നൽകിയത്.

ഈതെ രൂപത്തിൽ, ഇമാം അഹ്‌മദ് (ഖാം) നേരി കാലത്തുണ്ടായിരുന്ന മുഖ്യതദി ഉകൾ തങ്ങളുടെ കൂർആന് ഉച്ചാരണം സ്യഷ്ടിയാണെന്ന് വാദിച്ചിരുന്നു. മറ്റാണും പറയാതെ തങ്ങളുടെ കൂർആന് ഉച്ചാരണം മാത്രം സ്യഷ്ടിയാണെന്ന് പറയാനുള്ള കാരണമെന്താണ്? കൂർആനും ഈതെ രൂപത്തിലുള്ള ഒരു സ്യഷ്ടിയാണെന്ന അവരുടെ വിശ്വാസം മറച്ചു വെക്കാൻ വേണ്ടിയാണത്. ഈ കൃത്രിം മനസ്സിലാക്കിയതു കൊണ്ടാണ് ഇമാം അഹ്‌മദ് (ഖാം) അവരെ മുഖ്യതദിഅർ ആയി മുട്ട കുത്തിയത്.

എല്ല (ഉച്ചാരണം) ഉൾപ്പെടയുള്ള മനുഷ്യൻറെ കർമ്മങ്ങൾ സ്യഷ്ടിയാണെന്ന ഇമാം ബുധാരി (ഖാം)യുടെ വാദം അഹ്‌ലുസ്സുന്നതിൻറെയടുക്കൽ സത്യവും അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടതുമാണ്. അതോടൊപ്പം തന്നെ കൂർആന് അല്ലാഹുവിൻറെ കലാമാണെന്നും, അത് സ്യഷ്ടിയല്ലെന്നും ബുധാരി (ഖാം) വിശ്വസിച്ചിരുന്നു.

ഇമാം അഹ്‌മദ് (ഖാം) ചെയ്തതെന്താണെന്നാൽ, തന്റെ ഭ്രാഹ്മായ വാക്കുകളിലുടെ വിത്തനയുടെ വാതിലുകൾ കൊടുക്കുകയാണ് ചെയ്തത്. ഇമാം ബുധാരി (ഖാം)യാക്കട്ട, ശ്രഷ്ടാവിന്റെയും സ്യഷ്ടികളുടെയും കർമ്മങ്ങളെ തമിൽ വേർത്തിരിച്ച് സവിസ്തരം പ്രതിപാദിച്ചുവെന്ന് മാത്രം.¹⁰

¹⁰ കൂടുതൽ വിശദമായ പാന്നതിന് ഒരേവേൾ അവ്വെല്ലാ അസിസ് അൽ റാജിഹിയുടെ കാണുക.